

INDIVIDUALIZAREA ȘI DIFERENȚIEREA – PREMISĂ A SUCCESULUI ȘCOLAR

Alexandra Nour, lector universitar

catedra Pedagogie și Metodica Învățământului Primar, UST

Rezumat. În articol este abordată problema individualizării și diferențierii instruirii a elevilor de vârstă școlară mică. Sunt reflectate diverse strategii de realizare a individualizării și diferențierii instruirii ce contribuie la sporirea randamentului școlar.

Abstracts. The article involves a problem of the instruction individualization and differentiation for the primary level pupils. Are reflected effective strategies and optimal conditions for achieving of instruction individualization and differentiation that contribute to increase the school efficiency.

Una din tendințele care se afirmă în pedagogia modernă vizează flexibilitatea educației pentru a asigura dezvoltarea capacităților și aptitudinilor fiecărui elev în raport cu potențialul lui. Reformele din învățământ caută să adopte structuri, conținuturi și forme de organizare a învățământului care să faciliteze procesul educațional, să-l pună pe fiecare elev în situația de a se dezvolta și a-și valorifica pe deplin posibilitățile și aptitudinile. Se urmărește ameliorarea rezultatelor școlare prin valorificarea la maximum a potențialului fiecărui elev. Realizarea acestor obiective impune tratarea individuală și diferențiată a elevilor. Deci, este necesar ca fiecare învățător să cunoască particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor și să proiecteze, să aplice creativ diverse strategii de realizare a instruirii individualizate și diferențiate cu scopul de a spori randamentul la învățatură al elevilor.

Potrivit principiului *individualizării*, organizarea și desfășurarea procesului de învățământ trebuie să se realizeze pe măsura posibilităților reale ale elevilor, dându-se seama de particularitățile de vârstă, sex, nivelul pregătirii anterioare, precum și de deosebirile individuale, de potențialul intelectual și fizic al fiecărui elev în parte. Aceste cerințe se referă atât la obiectivele, conținutul și volumul celor studiate în școală, cât și la modalitățile de predare-învățare [1].

Individualizarea actului didactic la nivelul celor trei verigi, predare-învățare-evaluare, este o acțiune pedagogică ce are loc în condițiile învățământului organizat pe colectivități școlare și constă în măsuri care urmăresc să adapteze educația la posibilitățile intelectuale ale fiecărui copil. Ea se realizează cu ajutorul unui conținut instructiv-educativ diferențiat și al unor tehnici didactice variate, adaptabile fiecărui copil și fiecărui grup de elevi [2].

Individualizarea presupune personalizarea învățării, adaptarea activității didactice la particularitățile individuale ale elevului, și poate fi realizată prin următoarele procedee:

- personalizarea obiectivelor (adaptarea acestora la posibilitățile reale ale elevului);
- personalizarea activităților de învățare, elevul putând alege modalitatea preferată de lucru;
- adaptarea timpului necesar pentru învățare (ținând cont de ritmul propriu al fiecărui elev);

- adaptarea materialelor de instruire (fișe diferențiate, suporturi audio-video, planșe, imagini);
- învățarea sistată de calculator (realizarea lecțiilor în PPT);
- individualizarea temei pentru acasă (sarcini comune și diferențiate).

Respectarea acestor procedee motivează elevii în procesul de învățare și sporește succesul școlar.

Învățarea individualizată consideră atât elevul, cât și învățătorul, ca fiind cei care construiesc o bază de cunoștințe împreună. Ea este necesară pentru anumiți copii din clasă, vizându-i în mod deosebit pe cei care au un potențial superior sau pe cei cu deficiențe de orice fel, rolul primordial în cunoașterea acestora avându-l învățătorul. Acesta are la îndemână o paletă largă de strategii corespunzătoare stilului de învățare și nevoilor fiecărui copil:

- cerințe comune pentru toți elevii;
- cerințe diferențiate:
 - sarcini identice, timp diferit;
 - sarcini diferite, dar în același timp;
 - sarcini diferite, timp diferit;
 - sarcini diferite, după posibilitățile copilului;
 - fișe identice cu sarcini progresive.
- activități individuale cu teme diferite.

Instruirea diferențiată constituie o modalitate de optimizare a procesului de învățământ și care are în vedere desfășurarea procesului de predare- învățare pe baza unor strategii didactice adaptate posibilităților diferite ale elevilor, capacităților lor de înțelegere și de lucru proprii unor grupuri de elevi sau chiar fiecărui elev în parte [5]. Strategiile didactice aplicate trebuie să vizeze o gradare a sarcinilor educaționale, potrivit posibilităților individuale și a ritmului propriu de dezvoltare a fiecărui individ, astfel încât succesul să fie asigurat pentru toți. Putem sublinia, în acest sens, rolul deosebit de important al cadrului didactic în generarea unui climat de încredere în posibilitățile individului încât să combată complexul de inferioritate pe care îl trăiesc mulți dintre cei care nu pot atinge performanțele ridicate și de asemenea să combată atitudinea de uniformizare a condițiilor de învățare și dezvoltare pentru indivizii capabili de performanțe [3].

Învățarea diferențiată are ca scop eliminarea unor lacune din cunoștințele și deprinderile însușite de copii, atingerea performanțelor minimale acceptate, iar rolul cel mai important în acest tip de învățare îl are îmbogățirea și aprofundarea cunoștințelor acelor copii capabili de performanțe superioare. Descoperirea copiilor capabili de performanțe înalte trebuie să constituie o prioritate în activitatea didactică pentru ai implica activ în procesul de cunoaștere, cercetare, descoperire și doar astfel vor simți satisfacția învățării. Pentru acești elevi trebuie selectate sarcini de ordin creativ, cu un nivel de complexitate mai

înalt, dar și pentru elevii cu un potențial mai diminuat e nevoie de pregătire adecvată sarcinilor potrivite să valorifice la maxim capacitățile lor.

Activitatea de diferențiere trebuie orientată spre acele aspecte care influențează randamentul școlar. Orice activitate de diferențiere a instruirii trebuie să pornească întotdeauna de la diagnosticarea elevilor, de la sesizarea trăsăturilor, dar și a deosebirilor dintre subiecți manifestate sub diverse aspecte. Instruirea diferențiată se realizează, cel mai frecvent, prin astfel de forme: a) utilizarea sarcinilor didactice în microgrupuri omogene și eterogene în clasa de elevi; b) acțiuni compensatorii de recuperare și de dezvoltare anticipativă a elevilor; c) învățarea reciprocă în grupuri eterogene. Învățarea diferențiată presupune organizarea instruirii elevilor pe clase în conformitate cu unele particularități similare a unor elevi. Etapele instruirii diferențiate sunt următoarele:

- Diagnosticarea elevilor.
- Plasarea elevilor în grupe pe baza diagnosticului.
- Determinarea mijloacelor de diferențiere și elaborarea sarcinilor/activităților de învățare diferențiate.
- Abordarea diferențiată a elevilor la diferite etape ale lecției.
- Diagnosticul rezultatelor obținute de către elevi în cadrul învățării [4].

Diferențierea instruirii reprezintă un proces de creare a condițiilor de instruire în școli, în clase și grupuri de elevi în raport cu particularitățile de dezvoltare a acestora. Ea a evidențiat trei aspecte de bază a diferențierii instruirii. Acestea sunt: cunoașterea particularităților de dezvoltare ale elevilor, plasarea elevilor în grupuri mici conform particularităților identificate și realizarea acțiunilor de instruire în grup [7]. În cadrul activităților pe grupe sarcinile de lucru administrate fiecăreia din cele două grupe omogene sunt diferențiate, dar echivalente în obiectivele propuse față de grupele eterogene unde sarcinile sunt diferențiate dar neechivalente. Instruirea diferențiată, alături de activitatea frontală, oferă posibilitatea de a obține cele mai bune rezultate în munca didactică: deprinderi temeinice de muncă intelectuală, cunoștințe asimilate independent și capacitatea de a le aplica în practică, dezvoltarea corespunzătoare a proceselor psihice.

Funcția fundamentală a diferențierii constă în adaptarea conținuturilor la nivelul unor categorii de individualități și la nivelul fiecărei individualități în parte în așa fel încât aceasta să-și însușească cel puțin volumul de cunoștințe, priceperi și deprinderi general cerute, asigurându-li-se astfel o bază unitară de cultură, apreciată ca social-utilă. Prin aceasta, școala ca instituție individuală, este delegată să aplice concret fiecărui elev în parte obiectivele reformei generale a învățământului [6].

Din analiza acestei funcții fundamentale au fost deduse următoarele obiective ale predării diferențiate: organizarea și desfășurarea procesului de învățământ în funcție de particularitățile elevilor, stimularea dezvoltării psihice și a progresului școlar al fiecărui elev în parte (pornind de la nivelul atins de acesta în fiecare moment) solicitarea permanentă și progresivă a fiecărui elev la eforturi maxime, dar obiectiv posibile pentru el; descoperirea

cat mai timpurie a lacunelor in pregătirea elevilor, a dificultăților lor de învățare, urmate de intervenția promptă și adecvată pentru înlăturarea acestor lacune și dificultăți; creșterea ponderii participării active a elevilor la dobândirea de noi cunoștințe prin efort propriu, individual, de lucru și la aplicarea lor in practică; dezvoltarea interesului general pentru cunoaștere și a dorinței de a învăța, concomitent cu satisfacerea curiozității și a interesului manifestat de elevi pentru anumite activități practice; asigurarea unui ritm propriu, individual de lucru; depistarea cât mai timpurie a aptitudinilor elevilor în vederea orientării lor școlare; dozarea diferitelor activități didactice și prevenirea fenomenelor de suprasolicitare a elevilor.

Îmbinarea activității diferențiate și individualizate cu activitatea frontală a elevilor eficientizează procesul de învățare și de relaționare a copiilor, formează capacități de cooperare și colaborare în grup.

Un exemplu de individualizare și diferențiere a instruirii este utilizarea fișelor cu divers grad de complexitate. Se pot propune patru categorii de fișe de învățare:

- *Fișe de dezvoltare* pentru elevii foarte buni, care finalizează munca independentă înaintea celorlalți. Aceste fișe cuprind sarcini mai complicate, cu scopul de a valorifica la maxim potențele intelectuale ale elevilor foarte buni.

- *Fișe de recuperare* destinate elevilor cu un nivel mai scăzut de însușită. Ele se alcătuiesc în conformitate cu carențele în cunoștințele elevilor, după ce acestea au fost sesizate, în prealabil.

- Fișe de exerciții menite să înlocuiască ori să completeze exercițiile din manual, adaptate la interesele, aptitudinile elevilor din clasă;

- Fișe de autoinstruire ce cuprind definiții, noțiuni, concepte explicate și teme de control destinate autoinstruirii elevilor.

Utilizarea fișelor este un procedeu care poate fi aplicat pentru a integra activitatea individuală a școlarii în cea frontală sau în echipă, astfel realizându-se diferențierea instruirii.

Aplicarea fișelor de învățare se adaptează foarte bine în activitățile de consolidare, de recapitulare, de sistematizare a cunoștințelor elevilor. Proiectarea și desfășurarea unor activități în cadrul cărora s-a realizat învățarea cu ajutorul fișelor contribuie la obținerea unor rezultate mai bune în pregătirea elevilor, la ridicarea nivelului general al performanțelor școlare, la egalizarea sau apropierea șanselor de reușită.

În cadrul unui învățământ preponderent colectiv, activitatea diferențiată și individualizată are rolul de a contribui la optimizarea celor trei verigi ale demersului didactic, predare-învățare-evaluare și la evitarea sau reducerea eșecului școlar.

Individualizarea și diferențierea instruirii reprezintă un proces continuu de adaptare și aplicare a unui demers didactic la situații particulare ale elevului și presupune capacitatea pedagogului de a proiecta, realiza activități didactice în raport cu particularitățile de

dezvoltare bio-psiho-educatională ale fiecărui elev și crearea condițiilor psihopedagogice, ce ar determina succesul activității de învățare și eficacitatea procesului de învățământ.

Bibliografie

1. Cerghit I. Metode de învățământ. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1991.
2. Crețu T. Stimularea potențialului intelectual al copiilor, în vederea obținerii succesului școlar, București, 2003.
3. Oprea O. Tehnologia instruirii, București, 1979.
4. Panico V., Nour A. Aspecte teoretice și praxiologice ale diferențierii și individualizării instruirii. În: Studia Universitatis Moldaviae. Chișinău: CEP USM, 2016, nr. 9 (99)
5. Radu I. Învățământul diferențiat: Concepții și strategii. București: EDP, 1978.
6. Sălăvăstru D. Psihologia educației. București, 2004.
7. Țârcovnicu V. Învățământ frontal, învățământ individual și învățământ pe grupe, București, 1981.

ASPECTE TEORETICE ALE ATITUDINILOR INTERPRETATIVE ÎN CLASELE PRIMARE

Viorica Oboroceanu, doctorandă

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. *Atitudinea* este un sistem relativ durabil de reacții față de obiecte, persoane, valori etc. reacții ce reflectă conceptele și convingerile subiectului referitor la obiectul vizat și are un caracter în același timp *cognitiv* (judecăți, credințe, cunoștințe), *afectiv* (sentimente favorabile sau defavorabile) și *conativ* (tendința de acțiune).

Atitudini interpretative ca acte generate de textul artistic, impune elevului cititor o activitate de autoformare. *Formarea atitudinilor interpretative* presupune contactul direct al receptorului cu opera literară, întrucât elevul este provocat să se autoanalizeze, să se identifice cu personajul, să trăiască în universul cărții, structurându-și o idee proprie.

Abstract. Attitude is a relatively lasting system of reactions to objects, people, values, etc. reactions that reflect the concepts and beliefs of the subject in relation to this subject and are both cognitive at the same time (judgments, beliefs, knowledge), emotional (favorable or unfavorable feelings) and conational (tendency of action).

Interpretative attitudes as acts generated by the artistic text impose on the reader a self-training activity. The formation of interpretative attitudes involves the direct contact of the receiver with the literary work, as the student is challenged to self-analyze, to identify with the character, to live in the universe of the book, structuring his own idea.

În educație și în cunoaștere, în general, în carieră, sport, artă sau în orice alt domeniu al vieții, *atitudinea* este cheia ce deschide calea către dezvoltare și împlinire personală, către succes și fericire.